

BLOM :
LELIAS TUR,
KOHERENTIE COÖRDE

2
vervolgvel
THEORIE VOOR PRAKTIK

BOUWHULP

1. DE STUDIE AAN DE THE.

AUTEUR

MARTIN LIEBRECHT

dd

4 MAART 1982

Bouwhulp is een organisatie, opgericht door mensen die eind 60-er jaren aan hun studie aan de THE begonnen zijn. Vanaf 1974 hebben we samengewerkt in het BAB, nadat we vooraf reeds een periode samen actief waren geweest in een huurdersorganisatie.

De aanvankelijke invalshoek vanuit onze studie was voor iedereen verschillend en is te tieperen met :

- Bouwkunde en de sociologie van de stad, waarbij de begrippen van de politieke economie handvaten moesten bieden ;
- Door middel van ontwerpen proberen een bijdrage te leveren aan de veranderingen in de samenleving, en
- Democratisering van de sociale woningbouw, waarbij onderzoek en ondersteuning in elkaars verlengde lagen.

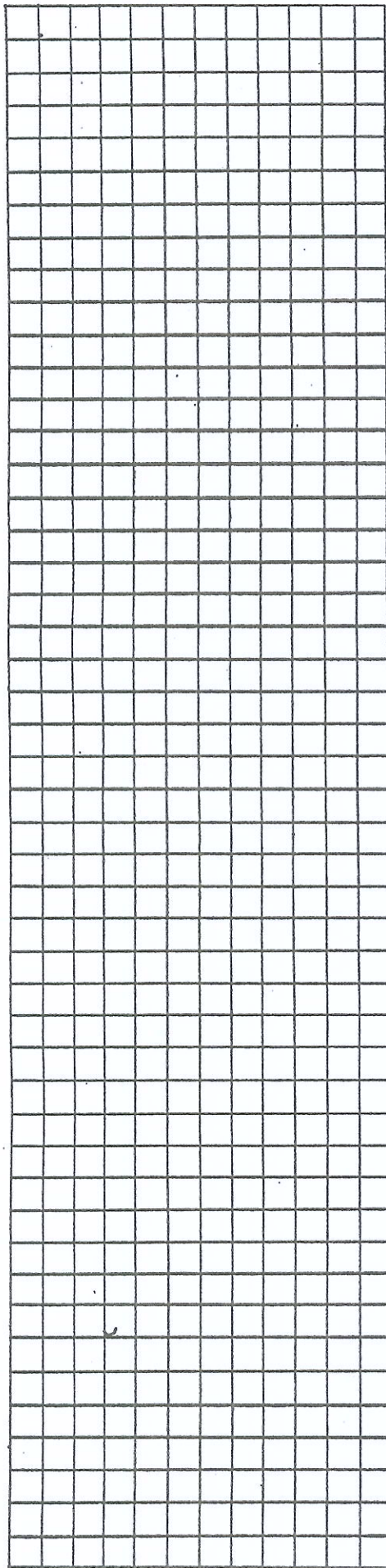
Wat we wel gemeen hadden, was in meer of mindere mate een praktijk in buurtacties buiten de THE. Juist deze acties in buurten, die rond 1970 begonnen rond de huurharmonisatie, huurliberalisatie, onderhoud en tegen de sloop ten behoeve van kantoren, zijn een belangrijke bijdrage geweest voor de uiteindelijke keuzes in onze studie. Deze beweging en de betrokkenheid ermee dwong je om ook binnen je studie een keuze te maken. Belangrijk is te melden, dat na de democrativering van afdeling Bouwkunde je als student ook de ruimte kreeg om die invulling aan je studie te geven.

Politieke en huurdersorganisaties hebben in de beginfase een grote stempel gedrukt op onze invulling van de ondersteuningsactiviteiten.

*

De ideologie van 'dien het volk'¹ was bepalend voor onze houding en werd gekarakteriseerd door twee principes : "het ene is (dat we moeten uitgaan van) de werkelijke behoeften van de massa's en niet (van) wat we ons verbeelden, dat ze nodig hebben, en het andere betreft de mensen van de massa's, die zelf moeten beslissen inplaats van dat wij in hun plaats beslissen".

Globaal was de benaderingswijze vaak terug te brengen tot de stellingname, dat de studenten zich moeten beperken tot technische ondersteuning en dat bewoners de actie voeren en bepalen wat ze met de technische informatie doen. Uitgaande van de 'simpele' veronderstelling 'techniek is techniek'. Zoals we in het vervolg zullen zien, zijn we later in de praktijk tot een duidelijk andere visie gekomen.

2. HET BAB.

Het BAB is ontstaan vanuit twee invalshoeken :

- de ontwikkeling in de buurtstrijd
- de ontwikkeling in de studentenwereld.

Het ontstaan van BAB in januari 1974 is niet los te zien van de veranderingen, die zich begin 70-er jaren in de Nederlandse buurten hebben voltrokken.

In de jaren zestig kwam het volkshuisvestingsbeleid neer op uitbreidingsplannen en nieuwe wijken. Stadsvernieuwing betekende meestal het slopen van de oude woonwijken. Op die manier werd ruimte geschapen voor grote winkel- en kantoorcentra. Mede door het verzet van de bewoners tegen afbraak en slechte woonomstandigheden is het beleid veranderd. Naast de strijd om de ruimte speelde bij de opkomst van de buurtstrijd ook het hele huurbeleid (liberalisatie en harmonisatie) een rol.

Veel meer is het aksent op renovatie en vervangende nieuwbouw komen te liggen. De bewoners zijn zich veel bewuster met hun woonsituatie gaan bezighouden. Voor werkelijke inspraak en medezeggenschap werd geknakt. Men verlangde werkelijke invloed op renovatie en nieuwbouw, op kwaliteit en kosten, op materiaalkeuze en uitvoeringswijze.

De maatschappij begon deze nieuwe rol van de bewoners in het huisvestingsproces te aksepteren. De argumenten en ideeën van de bewoners werden echter ondergesmeemd door de zgn. deskundige architecten van de andere partijen.

Vanuit deze onbevredigende situatie werd door bewonersgroepen gezocht naar deskundigen, die hen konden ondersteunen. Veelal kwam men dan terecht bij individuele studenten, die kostenloos

hun vrije tijd beschikbaar stelden.

Via individuele ondersteuningsactiviteiten, ervaringen in 'buiten' projecten en ondersteuning van politieke organisaties kwamen de studenten ertoe om een koppeling te gaan leggen tussen deze activiteiten en de studie. Dit heeft de vorm gekregen van het BAB. Daarnaast bood het BAB de mogelijkheid om (maatschappelijke) praktijk en theorie (onderwijs) te combineren. Onze ervaringen in het BAB vormden de basis voor het oprichten van Bouwhulp.

3. HET ONTSTAAN EN DE DOELSTELLING VAN STICHTING BOUWHULP.

Stichting Bouwhulp is een onafhankelijk bouwkundig adviesburo zonder winstoogmerk, opgericht in mei 1978.

Het doel van de stichting is : mee te werken aan de verbetering van de woon- en leefomstandigheden dmv. het adviseren van individuen en bewonersorganisaties op het gebied van de volkshuisvesting en de ruimtelijke ordening.

Als we deze doelstelling wat nader proberen te benoemen, kunnen we een 3-tal subdoelen onderscheiden :

- het ondersteunen van huurders/bewoners bij hun poging kollektief controle te krijgen op hun woonsituatie en te leren begrijpen welke krachten die controle tegenwerken.
- een bijdrage te leveren in het onderzoeken naar de problemen, waarmee men gekonfronteerd wordt, en te proberen een link te leggen tussen de verschillende aspecten van het maatschappelijk leven (wonen, milieu, werk e.d.).
- informatie en gereedschappen leveren, die bruikbaar zijn voor de bewoners en organisaties.

Om dit te bereiken ontwikkelen we een aantal activiteiten :

- technische onderzoeken, adviezen en begeleiding
- dokumentatie- en informatieservice
- ondersteuning bij organisatie en strategie-keuze
- informele scholing, waarbij het aksent ligt op ervaringsuitwisseling tussen de verschillende bewonersorganisaties.
- algemeen onderzoek, waarbij de ervaringen in de verschillende buurten op een rij gezet worden en geprobeerd wordt ze in hun maatschappelijke

lijke kontekst te plaatsen.

Doordat steeds meer mensen beginnen te beseffen dat 'deskundige' ondersteuning niet afhankelijk mag zijn van de liefdadigheid van enkelen, komen er ook financiële middelen vrij. De middelen die hiervoor aangeboord worden, zijn van situatie tot situatie verschillend, bijv. de inspraaksubsidie bij nieuwbouw, gedeeltelijke SVEN-subsidie bij stookkosten, betaling door gemeente of woningbouwvereniging uit een of ander potje (en eigen bijdrage huurders). In alle gevallen zijn de bewonersorganisaties opdrachtgever en wordt er samen met deze organisaties gezocht naar de noodzakelijke middelen. Aan de ene kant zijn voor de organisatie Bouwhulp de financiële middelen noodzakelijk voor haar bestaan op langer termijn, aan de andere kant levert de betaling van de ondersteuning een minder afhankelijke relatie tussen bewonersorganisatie en Bouwhulp. Aan het feit, dat voor het werk betaald wordt (al of niet rechtstreeks) door hen, ontlennen ze ook hun macht.

4. AKTIVITEITEN BOUWHULP.

Vier jaar Bouwhulp is vier jaar vechten van bewoners voor hun recht op technische ondersteuning. Met enig succes. Dat kan de konklusie zijn, als je de activiteiten op een rijtje zet.

Bouwhulp nodig.

Dat Bouwhulp nodig is spreekt uit de cijfers. Per eind '81 is in ca. 150 gevallen ondersteuning gegeven, verspreid over het hele land (van Venlo tot Groningen, en van Alkmaar tot Vlaardingen).

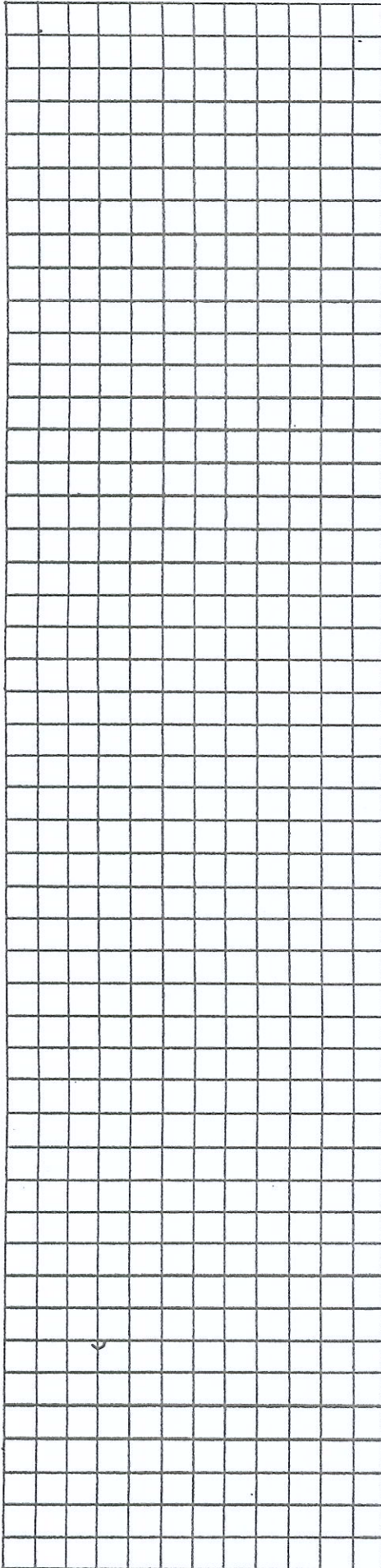
Die ondersteuning varieerde van voorlichting tot onderzoek, en was afhankelijk van het probleem en onze mogelijkheden. Het aksent lag op de technische ondersteuning in de vorm van onderzoeken.

De problemen beperkte zich niet tot de stadsvernieuwing. Ook buiten de stadsvernieuwing werden en worden de bewoners gekonfronteerd met problemen aan hun woning. Bijvoorbeeld (siesteem)gebreken aan het recente of al wat oudere nieuwbouwwoningen, onevenredig hoge stookkosten, materiaalgebruik schadelijk voor de gezondheid. De praktijk toonde aan dat onderzoek een hulpmiddel kan zijn voor het erkend krijgen van deze problemen.

Breekijzer.

Hoewel het aksent van ons werk op de technische ondersteuning van bewonersorganisaties lag, kwamen ook genoeg andere ondersteuningsvormen aanbod.

Met betrekking tot het subsidie- en procedurebos zijn adviezen gegeven. Bijvoorbeeld in de stadsvernieuwing bij woningverbetering of

vervangende nieuwbouw zijn de problemen vaak niet allemaal van elkaar te onderscheiden. Voortdurend steken er allerlei 'techniese' problemen de kop op in samenhang met andere zaken. In dat geval moeten de bewonersorganisaties kunnen beschikken over kuintinue (techniese) ondersteuning of begeleiding.

In een aantal gevallen beschikten de bewoners reeds op buurt- of stadsnivo over hun eigen technische deskundigen. In dat geval werkten wij aanvullend door het doen van onderzoek naar specifieke problemen. Echter als deze ondersteuning opstedelijk nivo ontbrak of ontoereikend was, sprongen wij in. Wat dat betreft funktioneren wij als breekijzer tot in deze behoefte wel voorzien is.

Kwaliteit en woonlasten bij (ver)nieuwbouw.

Bij de realisering van nieuwbouw komt het proces globaal hierop neer :

Na voorbereidend onderzoek gaat er een architect aan de slag. Als hij zijn werk af heeft moeten zijn plannen eerst nog goedgekeurd worden door de rijksoverheid. Daarna kan een aannemer met de bouw gaan beginnen. Voor de bewoners is het belangrijk dat de woningen goed en goedkoop zijn. Om dat te kunnen verwezenlijken moeten ze tegelijkertijd architect, politikus, onderhandelaar en opbouwwerker spelen. Kuintinue ondersteuning van een bewonersgroep kan hierbij een positieve rol spelen.

Kwaliteit en woonlasten bij slopen of verbeteren.

Een kwaliteitsonderzoek (ook wel aangeduid met haalbaarheidsonderzoek) wordt vaak gebruikt om een politieke beslissing te nemen over de toekomst van woningen. Daarbij wordt de konklusie

van het onderzoek als het orakel gehanteerd. Een beleidskeuze voor woningverbetering wordt zo niet meer noodzakelijk. Dat doet de techniek. Als we op deze manier woningwetwoningen gingen bouwen, kon al bij de eerste schetsplannen het besluit vallen om vanwege de te hoge kosten toch maar geen woningwetwoningen te bouwen.

Hoe je het draait of keert, wat haalbaar is, is afhankelijk van wat de mensen willen en in een gegeven situatie mogelijk is. Zo wordt de haalbaarheid van renovatie niet bepaald door een onderzoek, maar door het in overleg met de bewoners ontwikkelen van plannen en vervolgens zoeken naar de technische en financiële realiseringmogelijkheden. Door het doen van kwaliteitsonderzoeken en het aangeven van verbeteringsmogelijkheden probeert Bouwhulp ondersteuning te geven.

Over de grenzen van de stadsvernieuwing.

Slechts eenderde van de problemen waarmee wij geconfronteerd werden, lagen in de stadsvernieuwingsgebieden. Kwaliteitsgebreken als vocht, verwaarloosd onderhoud, slechte afwerking, ondeugdelijke warmteisolatie kwamen we bij wijze van spreken dagelijks tegen. Het betrof niet alleen vooroorlogse woningen, maar ook gerenoveerde woningen en nieuwbouw.

Vier probleemgebieden zullen we eruit lichten :

- Kwaliteit en overlast.

Lekkages, verrot houtwerk, slecht sluitende ramen en deuren, scheuren e.d. zijn allemaal zaken, die in vele gevallen samenvallen met ondeugdelijk onderhoud. Zij vormen een bron van ergernis en een aantal problemen bij elkaar tasten de kwaliteit sterk aan. De jaarlijkse huurverhoging kan aanleiding voor de bewoners zijn om gezamenlijk protest aan te

tekenen tegen een dergelijke situatie. Dat is niet verwonderlijk, omdat de overheid stelt, dat de huur(verhoging) gekoppeld is aan de kwaliteit van de woningen.

- Kwaliteit en gezondheid.

We duiden dit apart aan, omdat het om kwaliteitsproblemen gaat, die ekstra invloed op de gezondheid hebben, waarvoor specialistiese kennis vereist is. Onze praktijk betreft het vochtprobleem en formaldehyde-overlast.

Vochtproblemen in de woning gaan vaak gepaard met schimmelplekken op wanden, plafonds en meubels.

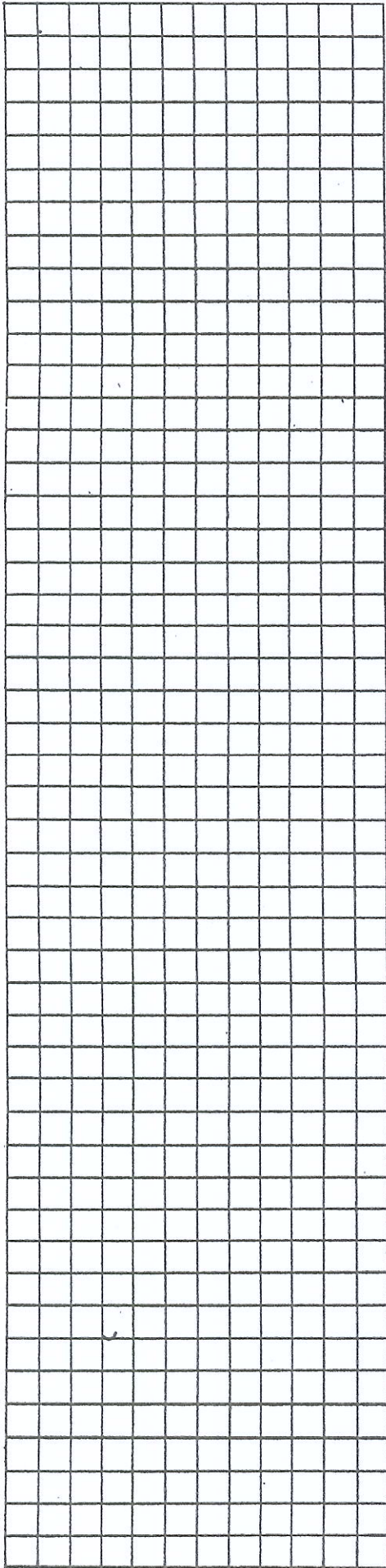
In gevallen, dat er ook sprake is van een hoge relatieve vochtigheid, heeft het konsekwenties voor de houdbaarheid van levensmiddelen en tevens is het van invloed op de gezondheid van de bewoners. Vaak is het moeilijk de oorzaak op te sporen, omdat meerdere factoren en het seizoen een rol spelen. Daarom zijn tijdrovende experimenten noodzakelijk.

- Kwaliteit en stookkosten.

Met de stijging van de energieprijzen zijn de stookkosten een belangrijk deel van de woonlasten gaan vormen. Het is dan ook vanzelfsprekend, dat deze sterke prijsstijgingen gepaard gaan met protesten van de huurders. Wat de resultaten van jarenlang 'vechten' voor een betaalbare huur en betaalbare woonlasten zijn door de verhoging van de stookkosten verdwenen. Aanleiding vormt vaak de 'zoveelste' verhoging en de protesten richten zich op gebreken aan de woning en de verwarmingsinstallatie: veel warmteverlies door tocht, slechte thermiese isolatie, onvoldoende verwarmingscapaciteit en een slecht regelbare cv-installatie.

- Kwaliteit en beheer.

Door het achterwege laten van het onderhoud

wordt het woongenot ernstig aangetast. Of het nu gaat om een lekkend dak of een slecht sluitende voordeur.

Als na woningverbetering of nieuwbouw niet gestart wordt met een goede opzet van het onderhoud, staat binnenkort de ellende voor de deur. Het maken van onderhoudsplannen moeten een bijdrage zijn tot handhaving van de kwaliteit en tot een aanzet om de huurders meer controle op het beheer te geven.

5. DESKUNDIGEN IN DIENST VAN BEWONERS.

Het is niet zozeer de bedoeling een overzicht te geven van allerlei verschillende dienstverbanden, maar veeleer een weliswaar schematisch beeld van de verschillende beroepsbenaderingen als bouwkundige in dienst van bewoners. In een dergelijke oppositionele praktijksituatie is onderscheid te maken tussen :

1. Autonome deskundige.
2. Emancipatoire deskundige.

De belangrijkste kenmerken zijn het al of niet politiseren van de techniek en de bewoners als opdrachtgevers.

De autonome deskundige.

Deze opvatting houdt een vorm van ondersteuning in dmv. het uitlenen van de deskundigheid aan de buurt. In plaats van het bouwen voor een markt van bewoners, dat gericht is op het rendabel maken van het geïnvesteerde kapitaal, wordt de deskundigheid gericht op de belangen van de bewoners. Dat wil in dit geval zeggen, op de verbetering van de materiële voorwaarden en de kwaliteit van het wonen. Dus goede en goedkope woningen.

Aan de benodigde kennis van de bouwkundige verandert fundamenteel niets. Men doet onderzoeken, men schrijft rapporten en maakt tekeningen op precies de zelfde manier. Alleen de groep voor wie men werkt, wordt een andere. Men krijgt een andere opdrachtgever.

Voor de buurt levert deze vorm van ondersteuning een nieuw soort afhankelijkheid op. Zij kan kiezen tussen twee autoriteiten, de 'goede' en de 'slechte'. De buurt krijgt weliswaar meer mogelijkheden om de plannen (van de overheid) te controleren, maar doordat de buurt op een

techniese vraag alleen een technies antwoord krijgt, zijn de bewoners nog steeds gedwongen hun vragen ook op een techniese manier te stellen. In feite wordt de afhankelijkheid op dit gebied alleen maar groter. De bijdrage blijft in ieder geval beperkt tot de objektieve materiële belangen van de buurt. De techniese bijdrage wordt op een zodanige manier uitgevoerd, dat de belangen van de buurt het uitgangspunt zijn. In plaats, dat hiermee de strijd in de buurt wordt versterkt, is de kans groot, dat de argumenten over de hoofden van de mensen heen worden ontwikkeld, bijv. door een techniese discussie tussen de deskundigen van de buurt en de ambtenaardeskundige of architect. Er ontstaat een elite-buurtvertegenwoordiging van deskundigen. Deze opvatting heeft geen direkte grensverleggende werking. Het biedt de buurt wel de mogelijkheid om tot een zelf geformuleerde kwaliteit te komen, door met een deskundige te werken aan eigen plannen.

De emancipatoire deskundige.

Deze opvatting houdt een ondersteuning in van de buurt door mee te werken aan de ontwikkeling van de eigen argumenten van de bewoners, die uitgaan van de beleving, ervaring en kultuur van de mensen. Een ontwikkeling, die de grenzen, die aan het bestaan worden gesuggereerd door de heersende opvatting, ondermijnt en verlegt. Dit kan niet louter een intellektuele ontdekking zijn, maar moet gepaard gaan met acties. Actie vormt echter alleen dan echte praktijk, wanneer het ernstig doordacht is en wanneer de konsekventies ervan onderwerp van kritiese reflexie worden, waarbij de positie en de belangen van de bewoners centraal staan. Bevrijding is een proces, dat zich in de praktijk afspeelt ; de aktie

en reflectie van mensen op hun wereld met het doel haar te veranderen.

De nadruk ligt op bewustwording en op verbreding van het inzicht in het verband tussen de eigen leefsituatie en de maatschappelijke ontwikkelingen in het algemeen, zodat de mensen de gelegenheid geboden wordt, hun eigen individuele problematiek te vertalen in kollektieve vraagstukken, die aangepakt moeten worden via gezamenlijke actie. Op die manier zouden de mensen meer in staat worden gesteld zichzelf te verdedigen tegen manipulaties van boven af. Het doorbreekt het gevoel van machteloosheid en de mensen ontdekken de veranderingsmogelijkheden van de maatschappelijke situatie.

In tegenstelling tot de autonome deskundige-opvatting wordt hier sterk de nadruk gelegd op een nieuwe vorm van professionalisering in het proces van overdracht van wetenschappelijke vormen van kennis. De deskundige beschouwd zijn kennis hierbij niet als zijn privé-bezit, maar als onderwerp van reflectie voor zichzelf en voor de buurt. Het resulteert in nieuwe vormen van praksis. In het woord 'praksis' zit niet alleen het handelen vervat, maar ook de bezinning, de reflectie op het handelen, want dat leert men van.

Het gaat bij het ontwikkelen van de eigen argumenten niet alleen om het 'goede' antwoord, maar ook om de weg, die naar dat antwoord leidt. Het proces moet erop gericht zijn, dat de mensen steeds meer in staat zijn om hun eigen belangen te verdedigen, de zgn. 'emancipatiegedachte'. Er mag niet een nieuwe afhankelijkheid ontstaan van de zgn. 'goede' deskundige, in dienst van de buurt. De mensen moeten er greep op hebben. Daarom gaat het bij het ondersteunen van groepen

in eerste instantie niet om allerlei geavanceerde technieken ! Het is niet de taak van de buurtdeskundige om een deskundigenstrijd te voeren over de hoofden van de bewoners heen. Wat dat betreft beschikt de andere partij over een apparaat, dat veel beter uitgerust is. Dus aan nieuwe 'slimmerikken' is geen behoefte.

Samengevat zijn de kenmerken van deze deskundigen als volgt :

1. de deskundigheid verandert
2. de positie van de deskundige verandert, doordat de deskundigheid wordt gedemocratiseerd
3. de relatie met de buurt is zodanig, dat beiden kunnen emanciperen.

Bouwhulp tussen autonome en emancipatoire deskundige.

In de praktijk is de positie van Bouwhulp als ondersteuningsorganisatie op bouwkundig en volkshuisvestelijk gebied te plaatsen tussen een autonome en een emancipatoire deskundige, afhankelijk van de situatie en de mogelijkheden. In eerste instantie worden wij door bewonersorganisaties ingeschakeld op basis van onze deskundigheid, dus als zgn. 'goede' autoriteiten (bijv. tav. stookkosten). Verder, omdat wij ondanks alle doelstellingen een bedrijf zijn, bepalen de financiële middelen voor een deel ook onze mogelijkheden. Zo ligt er de vraag, of er in een concrete situatie ook werkelijk de tijd bestaat voor het volledig anders omgaan met de deskundigheid. Want om dit te ontwikkelen, moet er tijd en geld zijn.

Daarentegen waar de ondersteuning betrekking heeft op begeleiding van bewoners bij (ver)nieuwbouwplannen bestaat er zeker de mogelijkheid anders om te gaan met de deskundigheid.

6. EISEN AAN HET ONDERWIJS VANUIT DE OPVATTING OVER HET WERK.

Iedere beroepsopvatting is partijdig. Als technies bewonersadviseur kies je voor een partijdige beroepsopvatting in het belang van de bewoners, in het kader van het opbouwproces bij de huisvesting van mensen. Het blijkt in de praktijk dat goede en betaalbare woningen niet voor iedereen zijn weggelegd.

Het opbouwproces is in dit verband het totale proces waarbinnen bewoners zich organiseren om greep te krijgen op hun woonsituatie. Dit totale proces omvat dus duidelijk meer dan het ontwerpen en bouwen van woningen.

Soort werk.

Het werk speelt zich af in directe samenwerking met de bewonerskomitees in de vorm van onderzoek en vergaderingen met het komitee, de buurt, met de gemeente en het ministerie, soms ook met individuele bewoners. De nadruk ligt op de technische en volkshuisvestelijke inbreng, ingepast in de organisatie en de strategie van de buurt-actie. De nadruk van het werk ligt duidelijk niet op het ontwerpen van woningen, maar het samen met de buurt knokken voor betaalbare en goede huisvesting voor de buurtbewoners. Dus niet bouwen voor een markt, maar zorgen voor huisvesting of het instandhouden ervan in een buurt.

Kwalifikaties.

Waar het zwaartepunt komt te liggen is mede afhankelijk van de positie die men inneemt en van de opstelling die men kiest voor de ondersteuningsmethodiek (autonome deskundige of emancipatoire deskundige).

Inzicht in de historische achtergronden waartegen de strijd voor het wonen plaats vindt is allereerst noodzakelijk. Vooral mbt. de economische betekenis van de woningbouw en het wonen. De kennis van de geschiedenis zal vooral gebruikt moeten worden om de huidige problemen te kunnen verklaren.

Verder is het van grote betekenis om de producten van de andere partijen (notaas, begrotingen, methodes van onderzoek en tekeningen) fundamenteel krities en partijdig te benaderen. Dit zal als principe geworteld dienen te zijn in de aard van het onderwijs.

Een methodiese en zeker een methodenkritiese onderwijsbenadering ook vanwege de snelle kennislijtage van feitelijke kennis zal hierop de nadruk dienen te liggen.

De praktijk van dit werk vereist een heel breed kennis gebied. Naast de opbouwwerker, als die er is en de eigen deskundigheid van de buurt, ben je de enige direkte technische buurtdeskundige tegenover het hele gemeentelijke en ministeriële apparaat. Als het gaat om zaken die uiteindelijk alleen worden uitgeknopt op basis van technische achtergronden (wat op zich al niet best is) zal je altijd moeten zorgen dat je, zij het voor een kleiner aspekt dat je het beter weet, oftewel beter weet te stellen. Dit kan alleen op basis van een fundamenteel kritiese benadering van de uitgangspunten en doelstellingen van de andere partijen of onderdelen daarvan.

Een andere basisvoorwaarde voor het onderwijs is de reflectie van de beroepspraktijk. Dit zal de basis moeten zijn voor een verdere uitwerking en regelmatige aanpassing in verschillende vakken. Dit zal plaats kunnen vinden in een vorm

van beroepspraktijkenoverleg. Dit moet dan gekoppeld worden aan de konkrete invulling van het onderwijs zowel in de oefeningen als in de projecten.

De situatie waarbinnen het werk plaats vindt is de buurtaktie rond goede en betaalbare huisvesting en het beheer. De rol van de overheid, de gemeentelijke organisatie en woningbouwvereniging vormt hierbij een belangrijk probleem. De overheid manifesteert zich, dmv. zijn verschillende onderdelen, in een wisselende houding tov. de bewoners. De ene keer is hij tegenstander en de andere keer lijkt hij medestander te zijn.

De benodigde feitelijke kennis heeft vooral zin als men deze kennis om weet te zetten in ondersteuning van de eigen argumenten van de buurt, ofwel het inzicht vergroot in het eigen functioneren in de aktie. De feitelijke kennis die we nodig denken te hebben heeft vooral betrekking op het kader waarbinnen je werkt, met zijn beperkingen en met zijn mogelijkheden. We onderscheiden hierin :

- A. Kwaliteit.
- B. Kosten.
- C. Rechten.
- D. Organisatie.

A. Kwaliteit.

Bouwkundige kennis heeft betrekking op bouwfysische aspecten aan een woning ; planontwikkeling bij (ver)nieuwbouw ; normstelling en kwaliteitsbeoordeling in het algemeen ; onderhoudsvraagstukken. De praktijk vraagt een gedegen kennis mbt. de bouwtechniek, waarbij de nadruk ligt op het krities kunnen benaderen van gepresenteerde oplossingen (kontrole),

het kunnen analyseseren van een probleem in bouwkundig opzicht en het zoeken van oplossingen vanuit het belang van de bewoners.

B. Kosten.

Bijvoorbeeld begrotingsmethodieken en analyses, de opbouw van huurberekeningsmethoden, en van exploitatieopzetten, zowel bij partikulieren als bij woningbouwverenigingen, afwegingsmethoden van renovatie en nieuwbouw en prijskontrolemethodieken.

C. Rechten.

Bijvoorbeeld de wet op de ruimtelijke ordening, de woningwet, de wet op de stadsvernieuwing, de huurprijzenwet, de juridische positie huurder-verhuurder. Alle stadsvernieuwingregelingen, wenken en voorschriften e.d..

D. Organisatie.

Dit is vooral van belang ivm. de speciale buurtorganisatiestructuur in vergelijking met de representatieve organisatievormen van de parlementaire democratie, en de hierarchiese structuur van het gemeentelijk apparaat. Ook valt hieronder het eigen functioneren in de bewonerskomitees, agogiese methodieken, vergadertechniek, besluitvorming, hoe ga je om met ruzies e.d..

7. STELLINGEN.

Ontwerpen versus volkshuisvesting.

1. De architect, die zich bezig houdt met de sociale woningbouw, moet leren ontwerpen vanuit de problemen van de bewoners. Probleemgericht ontwerpen betekent: dat de architect de consequenties overziet van de vormgeving tav. de gebruikskwaliteit, bouwtechnische kwaliteit en woonlasten (huur-, service- en energiekosten). Verder moet het ontwerpproces controleerbaar zijn voor de toekomstige bewoners.
2. De architect, die niet alleen voor maar ook met bewoners wil ontwerpen, moet strategieën ontwerpen, dwz. het ontwerp moet een bijdrage leveren in het verder brengen van de strijd van de bewoners om hun eigen wooncultuur en woningbeheer. Dmv. het ontwerpen zullen de bewoners gereedschappen geleverd moeten worden om de grenzen te verleggen.
3. Binnen de kader van probleemgericht cq. strategieën ontwerpen moet de architect een bijdrage kunnen leveren tot de ontwikkeling/vernieuwing van de wooncultuur door vormgeving. Uitgangspunt moet zijn de huidige ervaringen van de bewoners.

Onderwijs versus bouwkundige ondersteuning in de eerste lijn.

4. Bewonersbelangen moeten beter tot uitdrukking komen in het onderwijs. Vanaf de oprichting van de afdeling Bouwkunde THE zijn de belangen van het bouwbedrijf en de overheid vastgelegd en heeft zijn uitdrukking gekregen in het onderwijsprogramma en vakgroepen, waar hun taal en problemen centraal staan. Vanuit de achterstand van de bewonersorgani-

saties pleiten wij voor een positieve diskriminatie van het onderwijs in belang van de bewoners, waardoor nieuwe problemen aan bod komen en nieuwe technieken en taal ontwikkeld kunnen worden.

5. Er moet een relatie tot stand gebracht worden tussen de afdeling Bouwkunde THE en bewonersorganisaties (en hun ondersteuners). Dit moet leiden tot een beroepspraktijkenoverleg onder supervisie van de studenten. De problemen, die hierbij aan bod komen, moeten een neerslag hebben in de konkrete opzet en invulling van het onderwijs.